

Siniša Franjić*

Ishodišni temelji medicinskog prava

SAŽETAK

Medicinsko pravo je, kao nova znanstvena disciplina u hrvatskoj znanosti, svoju snažniju afirmaciju počelo ostvarivati početkom XXI. stoljeća, iako su stručnjaci i ranije pisali o njemu. Ishodišni temelji medicinskog prava izuzetno su važni za ovu novu znanstvenu disciplinu jer oni na jednostavan način objašnjavaju čime se medicinsko pravo bavi. Medicinsko pravo vrlo je opsežno, s tendencijom daljnjeg širenja.

Ključne riječi: medicinsko pravo, pružatelji medicinskih usluga, bolesnici

1. Uvod

Iako postoji stručna literatura koja mahom datira iz osamdesetih i devedesetih godina XX. stoljeća, medicinsko pravo svoju snažniju afirmaciju počinje ostvarivati početkom XXI. stoljeća zato što se upravo tada počinju učestalije promatrati sve medicinske djelatnosti kroz prizmu prava. U javnosti su se pojavili slučajevi u kojima je pravo moralo arbitrirati na svoj način, posebice onaj dio pravne znanosti koji se bavi kaznenim pravom. Kako bi se pravnici mogli što uspješnije nositi sa svime onime što donosi ova nova znanstvena disciplina, morali bi poznavati ishodišne temelje medicinskog prava. Ishodišni temelji medicinskog prava važni su za ovu novu znanstvenu disciplinu jer na vrlo jednostavan način objašnjavaju čime se medicinsko pravo bavi. Medicinsko pravo kod nas se tek razvija, dok je ono u, primjerice, Sjedinjenim Američkim Državama, dobro razvijeno. To se može dokazati

* Adresa za korespondenciju: Siniša Franjić, Medicinski fakultet u Osijeku, Josipa Huttlera 4, Osijek, E-mail: sinisa_franjic@net.hr

kroz vrijedne tekstove skupine američkih liječnika koji raspravljaju o različitoj problematici iz svog područja djelovanja¹. S obzirom ne to da se, dakle, kod nas medicinsko pravo tek razvija, iskustva o kojima govore američki liječnici za nas mogu biti vrlo poučna.

2. Osnovni pojmovi medicinskog prava

2.1. *Prijašnje definicije medicinskog prava*

Medicinsko pravo² (engl. *Medical Law*) grana je prava koja se odnosi na medicinsku djelatnost. Moglo bi se zvati i **zdravstveno pravo** jer se odnosi na zdravstvo kao djelatnost, kao javnu službu od posebnoga interesa. U tom smislu bi se moglo zvati i **pravo zdravstvene zaštite**, jer se u prvome redu tiče odnosa u zdravstvu koje se hoće riješiti tako da se pruži zdravstvena zaštita pojedincu i pučanstvu. Ipak, čini nam se primjerenijim naziv medicinsko pravo jer je obuhvatniji, pokriva cjelovito područje medicine kao djelatnosti, kao medicinskog (zdravstvenog) čina, kao struke i poziva, umijeća (*ars*) i znanosti (*scientia*).

U suvremenom pravnom poretku Republike Hrvatske zdravstveno pravo još ne postoji kao posebna i priznata pravna grana. Čak se u literaturi i znanosti uopće, a vezano uz problematiku koja se tiče pravne regulative pojedinih oblasti iz područja zdravstva, najčešće rabi pojam medicinsko pravo³. No pojam *medicinsko pravo* uži je od pojma zdravstvenog prava s obzirom na to da medicinsko pravo, u načelu, određuje odnos između liječnika i bolesnika kao pružatelja i korisnika zdravstvene zaštite i tek posredno uključuje druge zdravstvene radnike u područje svoje regulacije. Dakle, medicinsko pravo naglasak stavlja na problematiku koja proizlazi ponajviše iz obavljanja liječničke djelatnosti te može predstavljati samo jednu od grana zdravstvenog prava. Zdravstvenu zaštitu, naime, ne pružaju samo liječnici.

2.2. *Nova definicija medicinskog prava*

Medicinsko pravo skup je pravnih pravila koja reguliraju odnose na relaciji pružatelj medicinskih usluga – bolesnik. Kao i svaka zasebna pravna disciplina, tako i medicinsko pravo ima svoje izvore (Ustav, Zakon, Podzakonski akti itd.) koji reguliraju pružanje medicinskih usluga. Prvi na listi pružatelja medicinskih usluga su, dakako, liječnici, a onda slijede stomatolozi, medicinski biokemičari, medicinske

¹ www.physiciansnews.com

² Šeparović, Zvonimir: „Granice rizika“ – etičkopravni pristupi medicini, treće, izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Informator, Zagreb, 1998., str. 3.

³ Babić, Tatjana i Roksandić, Sunčana: „Osnove zdravstvenog prava“, Tipex, Zagreb, 2006., str. 19.

sestre i ljekarnici. Postoji posebna zakonska regulativa koja govori kako se koji od navedenih stručnjaka iz svojih područja moraju ponašati prema bolesniku. Dakle, kao što to kaže i prof. dr. sc. Zvonimir Šeparović⁴, medicinsko pravo je obuhvatnije jer pokriva cijelo područje medicine kao djelatnosti. Ovu tezu na neki način prihvaćaju Tatjana Babić i Sunčana Roksandić⁵ kada kažu da medicinsko pravo određuje odnos između liječnika i bolesnika kao pružatelja i korisnika zdravstvene zaštite i tek posredno uključuje druge zdravstvene radnike u područje svoje regulacije. Ovoj definiciji punu potporu daje Zakon o zdravstvenoj zaštiti (u nastavku ZZZ)⁶, koji u svome članku 2. kaže: „Zdravstvena zaštita u smislu ovoga Zakona obuhvaća sustav društvenih, skupnih i individualnih mjera, usluga i aktivnosti za očuvanje i unaprjeđenje zdravlja, sprječavanje bolesti, rano otkrivanje bolesti, pravodobno liječenje te zdravstvenu njegu i rehabilitaciju.“ Navedeni sustav jedino kvalitetno mogu predstavljati isključivo pružatelji medicinskih usluga svi zajedno uz pomoć još nekih stručnjaka. Određene medicinske usluge mogu pružati, na primjer, protetičari, optičari, fizioterapeuti i osiguravatelji.

Budući da je Zakon o zdravstvenoj zaštiti jedan od najvažnijih izvora medicinskog prava, treba ponoviti da zdravstvena zaštita, u smislu Zakona o zdravstvenoj zaštiti, obuhvaća sustav društvenih, skupnih i individualnih mjera, usluga i aktivnosti za očuvanje i unaprjeđenje zdravlja, sprječavanje bolesti, rano otkrivanje bolesti, pravodobno liječenje te zdravstvenu njegu i rehabilitaciju. Takvi rizični događaji povezani su uz samu biološku funkciju organizma i života pojedinca i obitelji (rođenje, smrt, bolest), obiteljski život (odgoj i podizanje djece, skrb za stare i nemoćne), profesionalnu aktivnost (nesreća na poslu, invaliditet, nezaposlenost), prirodne katastrofe (potresi, poplave) i društvene krize (ratovi, ekonomske stagnacije, migracije). Dio takvih rizičnih događaja, koji su povezani sa zdravljem, društvena zajednica rješava, ublažava ili sprječava, najčešće na načelima solidarnosti i uzajamnosti članova zajednice, organiziranim mjerama, aktivnostima i akcijama koje nazivamo zdravstvenom zaštitom.

Svaka osoba ima pravo na zdravstvenu zaštitu i na mogućnost ostvarenja najviše moguće razine zdravlja, u skladu s odredbama Zakona o zdravstvenoj zaštiti i Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju. Svaka je osoba obvezna brinuti se o svome zdravlju. Nitko ne smije ugroziti zdravlje drugih. Svaka osoba je u hitnim slučajevima obvezna pružiti prvu pomoć ozlijeđenoj ili bolesnoj osobi i omogućiti joj pristup do hitne medicinske pomoći.

⁴ Šeparović, Zvonimir: op. cit., str. 3.

⁵ Babić, Tatjana i Roksandić, Sunčana: op. cit., str 19.

⁶ Zakon o zdravstvenoj zaštiti (ZZZ) - NN 150/2008.; 71/2010.; 139/2010.; 22/2011.; 84/2011.; 154/2011.; 12/2012.; 35/2012.; 70/2012.; 144/2012.; 82/2013.

Zdravstvena djelatnost i zaštita odraz su društvenih odnosa, ekonomskog stanja i političkog uređenja zemlje s jedne strane (društveni faktori) i znanstvenih spoznaja i dostignuća medicinske prakse s druge strane (tehnički i stručni faktori)⁷. Doprinos zdravstva razvoju i napretku društvene zajednice ne promatra se samo kao doprinos općem napretku i blagostanju zajednice, nego ga se smatra sudionikom direktne proizvodnje.

Zakon o liječništvu također je vrlo važan izvor medicinskog prava. Zakonom o liječništvu uređuju se pojam, ustrojstvo i uvjeti za obavljanje liječničkog zvanja te djelovanje liječnika kao temeljnog, samostalnog i odgovornog nositelja zdravstvene djelatnosti koja je od posebnog interesa za Republiku Hrvatsku i koja osigurava zdravstvenu zaštitu svakom pojedincu i cjelokupnom pučanstvu u Republici Hrvatskoj. Svi postupci medicinske prevencije, dijagnostike i liječenja moraju se planirati i provoditi tako da se očuva ljudsko dostojanstvo, integritet osobe i prava bolesnika, a posebno pravo na informiranost i samostalno odlučivanje.

Posebna s time povezana pojava jest sve veća potreba da liječnik čvrsto surađuje s osobama koje nemaju medicinsku kvalifikaciju⁸. To nisu samo stručnjaci čiji doprinos u kliničkoj obradi bolesnika postaje sve važniji, nego i mnogi drugi koji bolesniku mogu ponuditi razne vještine i usluge. Bolesnik je danas i sam bolje informiran i više zainteresiran za znanost i medicinu nego prije. Glavna uloga liječnika i njegov doprinos bit će njegovo poznavanje kliničkih okolnosti, njegova sposobnost da mjerodavno utječe na bolest, njegovo umijeće da vodi i koordinira rad drugih, čije je sudjelovanje neophodno.

Sukladno tome, prof. dr. sc. Jozo Čizmić⁹ navodi kako smo svjedoci niza problema na koje samo medicinska i samo pravna struka ne mogu dati za širu javnost brz i eksplicitan odgovor. Štoviše, na brojna pitanja ne mogu odgovoriti niti zajedničkim pristupom bez pomoći bioetike (poput problematike eutanazije, patentiranja gena, kloniranja, matičnih stanica ili biološkog testamenta). Kontinuiran i brz razvoj medicine, sve veći broj slučajeva i problema koji uznemiruju najširu javnost (liječničke pogreške, mito, javna nabava u području zdravstva, neispravni medicinski uređaji, plagijati, problematika zdravstvenog osiguranja, umjetna oplodnja, liste čekanja i sl.) u vezi s kojima zdravstveni djelatnici i pravnici ne mogu samostalno iznaći kvalitetno rješenje, potiče sumnju i nepovjerenje u pripadnike medicinske i pravne struke. Svjedoci smo činjenice da su pripadnici upravo tih dviju struka kroz

⁷ Jakšić, Želimir i suradnici: „Socijalna medicina – Praktikum I“, šesto prošireno izdanje, Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 1992., str. 375.

⁸ Budak, Antun i suradnici: „Obiteljska medicina“, Gandalf, Zagreb, 2000., str. 17.

⁹ Čizmić, Jozo: „Bioetika i medicinsko pravo“, Medicina, Vol. 44, No. 2/2008, str. 171-185.

medije i u raznim domaćim i inozemnim izvješćima i analizama prozivani i spominjani uz negativne konotacije.

Ovdje svakako treba istaknuti i ulogu zdravstvenog osiguranja. Zdravstveno osiguranje u Republici Hrvatskoj provodi se kao obvezno zdravstveno osiguranje i kao dobrovoljno zdravstveno osiguranje. Zakonom o obveznom zdravstvenom osiguranju uređuju se obvezno zdravstveno osiguranje u Republici Hrvatskoj, opseg prava na zdravstvenu zaštitu i druga prava i obveze obvezno osiguranih osoba, uvjeti i način njihova ostvarivanja i financiranja, kao i prava i obveze nositelja obveznoga zdravstvenog osiguranja, uključujući i prava i obveze ugovornih subjekata nositelja provedbe zdravstvene zaštite iz obveznoga zdravstvenog osiguranja.

2.3. Prijašnje definicije zdravstvenog prava

Medicinsko ili zdravstveno pravo posebna je grana prava kojom se uređuje zaštita prava čovjeka na zdravlje, zdravstvenu zaštitu i zdravstveno osiguranje, odgovornost i prava zdravstvenih djelatnika i zdravstvenih organizacija i organizaciju zdravstva kao javne djelatnosti od posebnoga društvenog interesa¹⁰.

Zdravstveno pravo mogli bismo definirati kao skup pravnih pravila kojima se regulira provođenje i pružanje odgovarajuće, potrebne, pravno priznate i neophodne zdravstvene zaštite stručnim obavljanjem zdravstvene djelatnosti od strane ovlaštenih zdravstvenih radnika¹¹.

2.4. Nova definicija zdravstvenog prava

Zdravstveno pravo je skup pravnih pravila koja reguliraju odnose na relaciji pružatelj medicinskih usluga – bolesnik – pružatelj posebnih medicinskih usluga. Iz ove je definicije vidljivo da su medicinsko i zdravstveno pravo neraskidivo povezani. Da bi određeni bolesnik bio kvalitetno zbrinut, katkad mora zatražiti i uslugu kod pružatelja posebnih medicinskih usluga. Članak 3. Zakona o zdravstvenoj zaštiti to ovako opisuje: „Svaka osoba ima pravo na zdravstvenu zaštitu i na mogućnost ostvarenja najviše moguće razine zdravlja, u skladu s odredbama ovoga Zakona i Zakona o zdravstvenom osiguranju.“ Na konkretnom primjeru to izgleda ovako: bolesnik kojemu je oslabio vid odlazi na pregled kod liječnika, specijalista okulista, koji utvrđuje koliki je njegov vid (odnosno, radi li se o *minusu* ili *plusu*) i bolesniku propisuje dioptriju. Bolesnik s tim nalazom odlazi k optičaru koji mu izrađuje propisane naočale, a troškove tog postupka pokriva Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje.

¹⁰ Šeparović, Zvonimir: op. cit., str. 5.

¹¹ Babić, Tatjana i Roksandić, Sunčana: op. cit., str. 21.

2.5. Ostale definicije iz područja medicinskog prava

2.5.1. **Pružatelj medicinskih usluga** – stručno osposobljena osoba za pružanje medicinskih usluga. Pružatelj medicinskih usluga može biti liječnik, stomatolog, medicinski biokemičar, medicinska sestra (ili medicinski tehničar) i ljekarnik. Navedeni stručnjaci moraju imati visoku stručnu spremu, odnosno završen odgovarajući fakultet. Magisterij struke, za sada, ne traži se jedino od medicinskih sestara, odnosno medicinskih tehničara.

2.5.2. **Pružatelj posebnih medicinskih usluga** – stručno osposobljena osoba za pružanje posebnih medicinskih usluga. Pružatelj posebnih medicinskih usluga može biti majstor za izrađivanje proteza, majstor optičar, fizioterapeut, osiguravatelj. Navedeni stručnjaci moraju imati završenu odgovarajuću srednju školu, a fizioterapeut mora imati zvanje prvostupnika.

2.5.3. **Bolesnik** – svaka osoba kojoj je potrebna stručna medicinska pomoć.

2.5.4. **Profesionalna tajna** – skup saznanja o zdravstvenom stanju bolesnika. Obvezni su je čuvati svi pružatelji medicinskih usluga, kao i studenti i učenici medicinskih usmjerenja.

3. Načela medicinskog prava

Medicinsko pravo obuhvaća opsežnu građu, pa je zbog toga na svoj osobit način povezano s gotovo svim granama prava. Budući da su načela izuzetno važan segment svake zasebne pravne discipline, treba reći da svoja načela ima i medicinsko pravo. Neka od načela medicinskog prava spominje Zakon o zdravstvenoj zaštiti¹² i Zakon o liječništvu¹³, a većina njih ima svoje izvorišne osnove u građanskom, građanskom procesnom, kaznenom, kaznenom procesnom pravu itd. Poznavanje tih načela uvelike olakšava rad pružateljima medicinskih usluga, ali i bolesnicima.

3.1. Načelo sveobuhvatnosti¹⁴

Sveobuhvatnost zdravstvene zaštite uključuje cjelokupno stanovništvo Republike Hrvatske u provedbi odgovarajućih mjera zdravstvene zaštite u skladu sa zakonom. To znači da svi državljani Republike Hrvatske imaju pravo na zdravstvenu zaštitu.

¹² ZZZ – op. cit., članci od 11. do 16.

¹³ Zakon o liječništvu - NN 121/2003.; 117/2008., čl. 2.

¹⁴ ZZZ – op. cit., čl. 12.

3.2. Načelo kontinuiranosti¹⁵

Kontinuiranost zdravstvene zaštite postiže se ukupnom organizacijom zdravstvene djelatnosti, osobito na razini primarne zdravstvene djelatnosti koja pruža neprekidnu zdravstvenu zaštitu stanovništvu kroz sve životne dobi. U osiguranju kontinuiranog djelovanja sustav zdravstvene djelatnosti u Republici Hrvatskoj mora biti međusobno funkcionalno povezan i usklađen.

3.3. Načelo dostupnosti zdravstvene zaštite¹⁶

Dostupnost zdravstvene zaštite ostvaruje se takvim rasporedom zdravstvenih ustanova, trgovačkih društava koja obavljaju zdravstvenu djelatnost i zdravstvenih radnika na području Republike Hrvatske koji će omogućiti stanovništvu podjednake uvjete zdravstvene zaštite, naročito na primarnoj razini zdravstvene djelatnosti.

3.4. Načelo cjelovitog pristupa¹⁷

Načelo cjelovitog pristupa primarne zdravstvene zaštite osigurava se provođenjem objedinjenih mjera za unaprjeđenjem zdravlja i prevencijom bolesti te liječenjem i rehabilitacijom.

3.5. Načelo specijaliziranog pristupa¹⁸

Načelo specijaliziranog pristupa osigurava se organiziranjem i razvijanjem posebnih specijaliziranih kliničkih, javnozdravstvenih dostignuća i znanja te njihovom primjenom u praksi.

3.6. Načelo kvalitete pruženih medicinskih usluga

Kvaliteta pruženih medicinskih usluga ima vrlo važnu ulogu u interesu zdravlja i društvenog blagostanja pučanstva. Ako je pružena medicinska usluga kvalitetna, u pučanstvu će vladati povjerenje prema njezinim pružateljima.

3.7. Načelo povjerenja

Načelo povjerenja odnosi se na povjerenje koje se stvara između, s jedne strane, pružatelja medicinskih usluga i, s druge strane, bolesnika i članova njihovih obitelji. To znači da je pružatelj medicinskih usluga dužan čuvati tajnu o činjenicama koje je

¹⁵ ZZZ – op. cit., čl. 13.

¹⁶ ZZZ - op. cit., čl. 14.

¹⁷ ZZZ - op. cit., čl. 15.

¹⁸ ZZZ - op. cit., čl. 16.

saznao u svrhu liječenja bolesnika. Sukladno članku 2. Zakona o liječništvu, liječnik je, uz navedene, dužan još poštovati neovisno i profesionalno djelovanje, čuvati i promicati slobodu i ugled liječničkog zvanja te promicati dostojanstveno i odgovorno profesionalno ponašanje poštovanjem u radu propisa, pravila struke te kodeksa medicinske etike i deontologije. Uz liječnike, sva ova načela obvezujuća su i za ostale pružatelje medicinskih usluga.

3.8. Načelo istinitosti

Bolesnik mora znati od čega boluje, a liječnik mu je to dužan priopćiti. Ostali pružatelji medicinskih usluga mogu biti upoznati s nalazima bolesnika, ali mu nisu dužni priopćiti od čega boluje. Njihova je dužnost da postupaju u skladu s naputcima liječnika, odnosno moraju postupati s bolesnikom onako kako to propiše liječnik.

3.9. Načelo savjesnosti i poštenja

Pružatelji medicinskih usluga dužni su časno, savjesno i pošteno, u skladu s kodeksima struke i deontologije, obavljati poslove koje obavljaju. Ako to ne čine, s njima se postupa sukladno važećim propisima. Šteta se nikome ne smije činiti.

3.10. Načelo ekonomičnosti

Načelo ekonomičnosti ima za cilj što brže i što jeftinije ostvarivanje neke od medicinskih usluga uz ostvarivanje najpovoljnijega mogućeg rezultata.

4. Izvori medicinskog prava

Kao i u svakoj znanstvenoj disciplini, tako i u medicinskom pravu postoje izvori. Oni su po svojoj važnosti rangirani kako slijedi.

4.1. Ustav

Budući da je Ustav temeljni zakonski akt bilo koje države, njime se u državi uređuje sve uz napomenu da je Ustav temeljni zakonski akt na čijim se temeljima gradi cjelokupno zakonodavstvo. To znači da se ustavne odredbe razrađuju u posebnim zakonima koji se primjenjuju u različitim područjima. Na primjer, Ustav jamči zdravstvenu zaštitu svim svojim građanima, a zakoni propisuju metodologiju kako se to pravo može ostvariti.

4.2. Zakoni

Zakoni su posebni akti koje propisuje zakonodavac, koji se moraju primjenjivati u područjima za koja su propisani. Riječ je o zakonima koji se bave reguliranjem specifičnih odnosa koji se pojavljuju u određenim specifičnim područjima. Važni izvori medicinskog prava su, iz područja zakona, Zakon o zdravstvenoj zaštiti, Zakon o zdravstvenom osiguranju, Zakon o liječništvu itd.

4.3. Podzakonski akti

Podzakonski akti su akti koji se po svojoj snazi nalaze odmah ispod zakona. To mogu biti uredbe i rješenja koja je ovlašten donositi ministar nadležan za područje zdravstva.

4.4. Pravni običaji

Pravni običaji su pravila koja se pojavljuju često kroz određeno vrijeme kojima su važeći zakonski propisi dali pravnu osobnost.

4.5. Međunarodni ugovori

Međunarodni ugovori reguliraju odnose između subjekata na međunarodnoj razini. Stranke potpisnice, u pravilu, u njima vrlo precizno razrađuju svoje odnose. Na primjer, budući da je Republika Hrvatska 01. srpnja 2013. postala članica Europske unije, bila je dužna svoje nacionalno zakonodavstvo uskladiti s propisima koji vrijede u drugim državama članicama. Europska unija je propisala *pravila igre*, a Republika Hrvatska ih je morala prihvatiti jer je željela postati dijelom tzv. *europske obitelji*. To znači da je Republika Hrvatska svoje nacionalno zakonodavstvo iz područja medicine i zdravstva prilagodila propisima koji vrijede u drugim državama članicama Europske unije.

4.6. Alternativni izvori

Alternativni izvori medicinskog prava nisu izvori medicinskog prava u pravom smislu riječi, odnosno nisu precizni izvori medicinskog prava, kao što su to izvori opisani pod točkama od 4. 1. do 4. 5., ali mogu poslužiti kao neizravni izvori. Pod alternativnim izvorima medicinskog prava smatraju se internet, specijalizirane baze podataka, stručna medicinska literatura i djelatnosti komora.

4.7. Sudska praksa

Sudskom praksom smatra se donošenje više presuda o istome pravnom pitanju na temelju kojih se formira konkretna pravna norma. Sudska praksa neizravan je izvor prava.

4.8. Pravna znanost

Pravna znanost također je neizravan izvor prava, zbog toga što znanstvena djela (knjige, članci, studije) nemaju snagu izravnoga pravnog izvora. To znači da se sudac pri donošenju presude ne može pozvati na znanstveno djelo kao zakon, iako znanstvena djela imaju veliko značenje za razvoj pravne znanosti.

5. Odnos medicinskog prava prema ostalim granama prava

Iako još ne postoji kao službeno priznata grana prava, pojedini hrvatski pravni stručnjaci sa svojih se znanstvenih aspekata trude da to u budućnosti ne bude tako. Medicinsko pravo povezano je s gotovo svim pravnim granama s obzirom na građu koju obuhvaća, odnosno razrađuje. Ono je vrlo opsežno i prati ga tendencija daljnjeg razvoja.

5.1. Odnos medicinskog prava i ustavnog prava

Ustav Republike Hrvatske svakom građaninu jamči pravo na medicinsko-zdravstvenu zaštitu, pravo na zdrav život i pravo na život u zdravom okolišu. Ove odredbe nastoje čovjeku zajamčiti pravo na zdrav život i tako osiguravaju povećanu zaštitu navedenih vrednota.

5.2. Odnos medicinskog prava i građanskog prava

Medicinsko i građansko pravo odnos ostvaruju ponajprije kroz određivanje vrste odnosa između pružatelja medicinskih usluga i bolesnika, a to je građanskopravni odnos. Povezanost se javlja još i u području odgovornosti pružatelja medicinskih usluga za štetu koja nastane prigodom obavljanja njihove djelatnosti. U slučaju nastanka štete primjenjuju se opća pravila građanskog prava zbog toga što u pravnom sustavu Republike Hrvatske ne postoje posebna pravila o odgovornosti pružatelja medicinskih usluga za štetu koju bi bolesniku prouzročila medicinska intervencija. Pozitivnim korakom u tom smislu može se smatrati donošenje Zakona o zaštiti prava pacijenata¹⁹.

5.3. Odnos medicinskog prava i građanskoga procesnog prava

Medicinsko i građansko procesno pravo svoje dodirne točke ostvaruju u sudjelovanju stručnih osoba, odnosno sudskih vještaka u dokaznom postupku na građanskom odjelu suda u kojemu sudski vještaci izvješćuju sud o svojim sadašnjim zapažanjima,

¹⁹ Zakon o zaštiti prava pacijenata - NN 169/2004.; 37/2008.

uz eventualno izvođenje zaključaka o činjenicama koje su se dogodile u prošlosti. Vještak daje nalaz i stručno mišljenje o činjenicama koje su predmet dokazivanja. Tako se i pružatelji medicinskih usluga mogu naći u ulozi sudskih vještaka. Najčešće su to liječnici psihijatri, ali kao vještaci u građanskim postupcima sudjeluju i drugi stručnjaci.

5.4. Odnos medicinskog prava i kaznenog prava

Medicinsko i kazneno pravo svoj odnos ostvaruju u trenutku kada se davanje neke od medicinskih usluga može smatrati kaznenim djelom. Osim toga, u kaznenom pravu postoje sankcije koje se mogu okarakterizirati kao zdravstvene. Kazneni zakon²⁰ u glavi XIX. propisuje kaznena djela protiv zdravlja ljudi, a to su ona kaznena djela koja, uglavnom, mogu počiniti samo pružatelji medicinskih usluga.

5.5. Odnos medicinskog prava i kaznenoga procesnog prava

Za odnos medicinskog i kaznenoga procesnog prava vrijedi sve ono što je rečeno za suodnos medicinskog i građanskoga procesnog prava, uz napomenu da se ovdje radi o kaznenom postupku.

5.6. Odnos medicinskog prava i upravnog prava

Medicinsko i upravno pravo susreću se prigodom ostvarivanja prava na zdravstvenu zaštitu kada korisnici to svoje pravo ostvaruju u postupku pred nadležnim državnim tijelima.

5.7. Odnos medicinskog prava i radnog prava

Medicinsko i radno pravo svoj odnos ostvaruju kroz radnopravni status pružatelja medicinskih usluga.

5.8. Odnos medicinskog prava i međunarodnog prava

Medicinsko i međunarodno pravo povezani su kroz legislativu koju donose relevantne međunarodne organizacije koju je Republika Hrvatska obvezna ugrađivati u svoje zakonodavstvo.

5.9. Odnos medicinskog prava i međunarodnoga privatnog prava

U odnosu medicinskog i međunarodnoga privatnog prava primjenjuju se situacije koje se odnose na pravni položaj stranaca.

²⁰ Kazneni zakon - NN 125/2011.; 144/2012.

5.10. Odnos medicinskog prava i obiteljskog prava

Medicinsko i obiteljsko pravo odnos ostvaruju kroz sudjelovanje u specifičnim situacijama kao što je, na primjer, utvrđivanje očinstva.

5.11. Odnos medicinskog prava i trgovačkog prava

Medicinsko i trgovačko pravo svoj odnos ostvaruju tako da Zakon o zdravstvenoj zaštiti dopušta trgovačkim društvima pružanje medicinskih usluga. To znači da liječnik ili neki od davatelja medicinskih usluga mogu osnovati trgovačko društvo i registrirati ga kao trgovačko društvo za pružanje medicinskih usluga.

5.12. Odnos medicinskog prava i pravne informatike

Medicinsko pravo i pravna informatika isprepliću se kroz stvaranje specijaliziranih informacijskih sustava i specijaliziranih baza podataka. Iste mogu biti izložene djelovanju najrazličitijih oblika računalnog kriminaliteta.

5.13. Odnos medicinskog prava i prometnog prava

Budući da se prometno pravo sastoji od nekoliko pravnih podgrana (pomorsko, poštansko, telekomunikacijsko, zračno pravo itd.), to je također jedna od važnih grana prava u cjelini u kojoj će pružatelji medicinskih usluga sudjelovati tijekom obavljanja svoje prakse. Na primjer, svaki veliki brod koji putuje na dugim relacijama trebao bi imati liječnika.

5.14. Odnos medicinskog prava i financijskog prava

Sve djelatnosti u kojima sudjeluju pružatelji medicinskih usluga velikim se dijelom financiraju iz državnog proračuna. Dotok novca u proračun, njegovu raspodjelu po važnim državnim sektorima te primjereno trošenje razmatra financijsko pravo.

6. Zaključak

Kao nova znanstvena disciplina, medicinsko pravo intenzivnije se u Republici Hrvatskoj počinje razvijati početkom XXI. stoljeća, iako postoje stručnjaci koji su se bavili medicinskim pravom i ranije, odnosno oni koji su objavljivali osamdesetih i devedesetih godina XX. stoljeća. Velikim napretkom može se smatrati donošenje Zakona o zaštiti prava pacijenata, koji je jasno progovorio o tome koja su prava bolesnika. S druge strane, i pružatelji medicinskih usluga imaju zakone koji propisuju kako se oni u segmentima svojih poslova moraju ponašati. To znači da je medicinsko pravo, kao zasebna znanstvena disciplina, povezano s gotovo svim

disciplinama koje se izučavaju na pravnim fakultetima u Republici Hrvatskoj. Na koji je način medicinsko pravo povezano sa svakom od disciplina, opisano je pod natuknicama unutar točke 5. Budući da je medicinsko pravo nova zasebna znanstvena disciplina kojom se, za sada, ne bavi velik broj stručnjaka, moraju se istaknuti poveznice medicinskog prava s ostalim granama prava, kao što se to ističe i u drugim zasebnim disciplinama unutar prava kao cjeline. Kao što je i vidljivo, medicinsko pravo vrlo je opsežna znanstvena disciplina s tendencijom daljnjeg razvoja. Sukladno tome, medicinsko pravo se i dalje razvija, a ovaj rad predstavlja mali doprinos u tom smislu. Osnovne definicije medicinskog prava važne su upravo zbog toga kako bi se omogućio daljnji razvoj medicinskog prava kao zasebne znanstvene discipline unutar prava kao cjeline. Osnovne definicije medicinskog prava upravo kroz svoje opise daju smjernice za daljnji razvoj medicinskog prava. O tome najbolje govori članak 4. Zakona o zdravstvenoj zaštiti, koji kaže:

„Republika Hrvatska mjerama gospodarske i socijalne politike stvara uvjete za provođenje zdravstvene zaštite, kao i uvjete za zaštitu i očuvanje te poboljšanje zdravlja stanovništva te usklađuje djelovanje i razvoj na svim područjima zdravstva u cilju osiguranja ostvarivanja zdravstvene zaštite stanovništva. Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave u skladu s utvrđenim pravima i obvezama osiguravaju uvjete za zaštitu, očuvanje i poboljšanje zdravlja stanovništva, organiziraju i osiguravaju ostvarivanje zdravstvene zaštite na svom području.“

Svaka zasebna pravna disciplina ima svoja načela prema kojima je ustrojena i prema kojima se razvija. Tako je to i u medicinskom pravu koje ima svojih deset načela prema kojima je ustrojeno i prema kojima se dalje razvija. Kako bi se u potpunosti shvatili odnosi koji vladaju unutar medicinskog prava, nužno je poznavanje njegovih načela ne samo pružateljima medicinskih usluga nego i bolesnicima. Poznavanje i razumijevanje načela medicinskog prava znatno će olakšati rad pružateljima medicinskih usluga jer će kroz njih bez ikakvih posebnih opterećenja moći obavljati svoje poslove. Poznavanje načela medicinskog prava bolesnicima će omogućiti jednostavniju komunikaciju s pružateljima medicinskih usluga. Medicinsko pravo obuhvaća opsežnu građu, pa je zbog toga na svoj osobit način povezano s gotovo svim granama prava. Budući da su načela izuzetno važan segment svake zasebne pravne discipline, treba reći da svoja načela ima i medicinsko pravo. Neka od načela medicinskog prava spominje Zakon o zdravstvenoj zaštiti i Zakon o liječništvu, a većina njih imaju svoje izvorišne osnove u građanskom, građanskom procesnom, kaznenom, kaznenom procesnom pravu itd.

Siniša Franjić

Basic sources of medical law

ABSTRACT

Medical law is, like new scientific discipline in Croatian science, have self stronger affirmation starting exercising in beginning of XXI. century although some of experts are be writing about them earlier. Basic sources of medical law are important because of introduction in new scientific discipline as them on simply way explaining what medical law is doing. Medical law is very voluminous with tendencies of further expanding.

Key words: Medical law, Providers of medicine services, Patients